

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากแนวคิดทฤษฎี และงานเอกสารวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมุ่งอนาคตและการควบคุมตนเอง การเชื่ออำนาจในตนเองและการปฏิบัติตามอุดมคติ ตำรวจ ดังต่อไปนี้

- 2.1 ขอบเขตของอุดมคติของตำรวจ
- 2.2 แนวคิดทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวกับการมุ่งอนาคตและควบคุมตนเอง
- 2.3 แนวคิดทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวกับการเชื่ออำนาจในตนเอง
- 2.4 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคม
- 2.5 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ขอบเขตของอุดมคติของตำรวจ

ในสายตาของประชาชนทั่ว ๆ ไปแล้ว ตำรวจเป็นสัญลักษณ์แห่งกฎหมายและความสงบเรียบร้อยตลอดจนเป็นเครื่องป้องกันและกีดขวางคนร้าย มิให้ทำอันตรายแก่ประชาชนได้ ประชาชนทั่วไปมักจะเข้าใจ รู้สึกและประสงค์ที่จะให้ตำรวจเป็นที่พึ่งคนแรก สามารถคุ้มครองให้ความเป็นธรรม และบริการความสะดวกให้ในเรื่องเกี่ยวกับความมั่นคงและปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ดังนั้นอุปสรรคต่อความสำเร็จในการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจก็คือ ความไม่เข้าใจกันระหว่างตำรวจผู้ให้บริการร่วม ตัวตำรวจเองที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม หน่วยงานของตำรวจทุกหน่วยควรจะได้คำนึงถึงความสำคัญเกี่ยวกับการติดต่อสื่อสารสองทาง ระหว่างตำรวจกับกับประชาชนเพื่อตำรวจจะได้มีโอกาสรับฟังและรับทราบถึงทัศนคติและความต้องการของประชาชนในชุมชนรอบข้างว่า เขาเหล่านั้นมีความรู้สึกนึกคิดหรือมีความคิดเห็นความต้องการอย่างไรบ้าง เพื่อจะได้้นำข้อมูลต่างๆ เหล่านั้น มาดำเนินการปรับปรุงแก้ไขให้เกิดผลสูงสุดในทางปฏิบัติ เพื่อเป็นการตอบสนองต่อความคิดเห็น และความต้องการเหล่านั้น อันจะทำให้ตำรวจได้ชื่อว่าเป็นผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ที่คอยรับใช้ประชาชนอย่างแท้จริง

พฤติกรรมการทำงาน เป็นพฤติกรรมที่ปรารถนาของข้าราชการโดยทั่วไป โดยเฉพาะข้าราชการตำรวจ ซึ่งเป็นบุคคลที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อยของสังคม เนื่องจากการทำงานของข้าราชการตำรวจจะมีผลโดยตรงต่อประชาชน ดังนั้นพฤติกรรมการทำงานของข้าราชการตำรวจ จึงควรมีลักษณะสอดคล้องกับพฤติกรรมการทำงานที่พึงปรารถนาของข้าราชการ

การตั้งที่นักวิชาการ ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2539) ได้ประมวลผลงานวิจัยอื่นและงานวิจัยของท่านเองที่เกี่ยวกับพฤติกรรมและได้จัดหมวดหมู่พฤติกรรมที่พึงปรารถนาของข้าราชการไว้ 3 ประการ คือ

1. พฤติกรรมพลเมืองดี หมายถึง พฤติกรรมซื่อสัตย์ รับผิดชอบต่อตนเอง และผู้อื่น เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ปฏิบัติตามกฎหมายของบ้านเมือง มีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูง เห็นแก่ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน อดได้รอได้ สุขภาพจิตดี สถิติปัญญาสูง

2. พฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ หมายถึง พฤติกรรมการปรับตัวให้สามารถทำสิ่งแปลกใหม่ได้ ยอมรับนวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อการพัฒนาอาชีพของตน ทำงานเพื่อส่วนรวมและหมู่คณะ

3. พฤติกรรมในหน้าที่ราชการ หมายถึง พฤติกรรมการใช้ความรู้ ความสามารถ ความชำนาญในการทำงานตามหน้าที่อย่างเต็มกำลังความสามารถ เพื่อใช้ประโยชน์ส่วนรวมและประเทศชาติ มีมานะบากบั่น

จะเห็นได้ว่าพฤติกรรมที่พึงปรารถนาของข้าราชการทั่วไปดังกล่าว ข้าราชการตำรวจควรมีพฤติกรรมทั้งสามประเภทครบอยู่ในคน ๆ เดียวกัน เพื่อเป็นผู้ที่มีสามารถปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการตำรวจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เลวิน (Levin และคณะ) ได้กล่าวไว้ว่า หน้าที่ของตำรวจในปัจจุบัน มีดังต่อไปนี้

1. หน้าที่ในการตอบสนองนโยบายทางการเมืองของฝ่ายปกครอง เช่น ชักชวนผู้ประท้วงการทำสงครามของสหรัฐอเมริกากับเวียดนาม ในสมัยประธานาธิบดีนิกสันและประธานาธิบดีจอร์จฮันสัน เป็นต้น

2. หน้าที่ในการพิทักษ์ศีลธรรมในสังคม เช่น การคว่ำล้างความชั่วร้ายต่าง ๆ ได้แก่ พวกเมาสุรา พวกเสพกัญชา พวกเล่นการพนัน พวกค้าหนังสือลามกอนาจาร และพวกค้าประเวณี เป็นต้น

3. หน้าที่ในการให้บริการแก่ชุมชน รักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม และป้องกันอาชญากรรม หน้าที่ดังกล่าวตำรวจต้องใช้เวลาปฏิบัติมากกว่าหน้าที่ในสองประการข้างต้น

สำหรับปัจจุบันนี้ตำรวจไทยมีจำนวนมากถึงสองแสนนายทั่วประเทศ โดยทำหน้าที่ตรวจตราดูแลทุกข์สุขของประชาชน ความปลอดภัยทั้งทรัพย์สินและความมั่นคงทางจิตใจของประชาชน รักษาความสงบเรียบร้อยภายในบ้านเมือง ซึ่งการจะทำหน้าที่ดังกล่าวอย่างดีได้ ตำรวจต้องตั้งตนเป็นผู้มีคุณธรรม มีความเที่ยงธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต ดังที่ตำรวจทุกคนจะต้องปฏิญาณต่อหน้าธงชัยเฉลิมพลว่า (พ.ต.อ.สุรพล จุลละพราหมณ์, 2505 : 42-59)

“จักจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และรัฐธรรมนูญ
 จักยอมเสียสละทุกสิ่งทุกอย่าง เพื่อระงับทุกข์บำรุงสุข ให้แก่
 ประชาชนตามหน้าที่ผู้พิทักษ์สันติราษฎร์
 จักปฏิบัติหน้าที่ โดยความสัตย์สุจริตและยึดถือธรรม เป็นหลักประจำใจ
 จักยึดมั่นอยู่ในวินัยและรักษาไว้ซึ่งแบบแผนของกรมตำรวจ
 จักเชื่อฟังผู้บังคับบัญชา และปกครองผู้ใต้บังคับบัญชา
 ด้วยความเที่ยงธรรมอย่างเคร่งครัด”

คำปฏิญาณตนนี้ถือเป็นคำมั่นสัญญาที่ข้าราชการตำรวจทุกนายต้องมุ่งมั่นปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์สุขแก่สังคมอย่างเคร่งครัด นอกจากนี้ข้าราชการตำรวจยังต้องประพฤติตนอยู่ในกรอบของวินัยตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยตำรวจ พ.ศ.2477 มาตรา 5 ซึ่งระบุถึงการกระทำที่ผิดวินัยตำรวจ ดังนี้ (ประชัย เอี่ยมสมบูรณ์, 2523 : 25-26)

1. คือ ขัดจีน หลีกเลียงหรือทะเลาะ ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งผู้บังคับบัญชาเหนือคนที่ชอบด้วยกฎหมาย
2. ไม่รักษาระเบียบการเคารพระหว่างผู้ใหญ่ ผู้น้อย
3. ไม่ประพฤติตนให้เคร่งครัดต่อมรรยาทและระเบียบแบบแผนของตำรวจ
4. ก่อให้เกิดความสามัคคีในคณะตำรวจ
5. เกียจคร้าน ละทิ้ง หรือเดินเลื้อยต่อหน้าที่ราชการ
6. กล่าวเท็จ
7. ใช้กิริยาวาจาสวมครวหรือประพฤติน่าสมควรถ
8. ไม่ตักเตือนสั่งสอนหรือลงทัณฑ์ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาที่กระทำผิดตามโทษานุโทษ
9. เสพเครื่องคองของเมฆาจนเสียกิริยา หรือยาเสพติดให้โทษ
10. มีความเลินเล่อหรือจงใจทำให้ทรัพย์สินของรัฐบาลเสียหาย
11. จะเป็นคนเดียวหรือรวมกันหลายคนก็ตาม พยายามหรือสมคบกันเพื่อจะใช้อำนาจด้วยประการใดๆ เป็นเชิงบังคับบัญชาเป็นทางให้เสียระเบียบแบบแผนวินัยของตำรวจ
12. ประพฤติผิดวินัยของข้าราชการพลเรือน ดังที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนที่ใช้อยู่

การกำหนดวินัยขึ้นเพื่อควบคุมการปฏิบัติงานและพฤติกรรมของข้าราชการตำรวจที่ปรากฏใน พ.ร.บ.ฉบับนี้ยังคงใช้ได้อยู่เสมอ แม้จะมีการสนองร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยตำรวจไปยังกระทรวงมหาดไทยใน พ.ศ.2521 เพื่อปรับปรุงข้อกำหนดของวินัยข้าราชการตำรวจใหม่ แต่ก็ไม่ผ่านการพิจารณา (ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์, เพิ่งอ้าง) การควบคุมวินัยตำรวจจึงยังคงใช้ พ.ร.บ.ฉบับเดิมมาจนถึงปัจจุบัน

นอกจากคำปฏิญาณตนและระเบียบควบคุมวินัยตำรวจดังกล่าวที่กล่าวมา ยังมีคำขวัญหรือข้อความเตือนใจข้าราชการตำรวจ ซึ่ง พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ได้ลงนามในคำสั่งกรมตำรวจที่ 21/2499 ให้ตำรวจระลึกถึง “อุดมคติของตำรวจ” ซึ่งเป็นแนวทางการปฏิบัติงานของตำรวจเพื่อประชาชน ตำรวจทุกคนต้องยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด (พ.ต.อ.ไพรัช พงษ์เจริญ, 2540 : 45) อุดมคติของตำรวจประกอบไปด้วยข้อปฏิบัติ 9 ข้อ ดังนี้

1. เคารพเอื้อเฟื้อต่อหน้าที่
2. กรุณาปรานีต่อประชาชน
3. อุดหนุนต่อความเจ็บใจ
4. ไม่หวั่นไหวต่อความยากลำบาก
5. ไม่มั่งกมากในลาภผล
6. มุ่งบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อปวงชน
7. ดำรงตนในสุจริตธรรม
8. กระทำการด้วยปัญญา
9. มุ่งรักษาความไม่ประมาทเสมอชีวิต

แม้ว่ามี พ.ร.บ.ว่าด้วยวินัยตำรวจและอุดมคติของตำรวจเป็นทั้งแนวปฏิบัติและมาตรฐานการควบคุมการทำงานของข้าราชการตำรวจอยู่ถึงสองฉบับ แต่กรมตำรวจก็ยังพบว่า ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ข้าราชการตำรวจได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ทั้งในด้านวินัย ความประพฤติและการปฏิบัติงานจากบุคคลหลายวงการอย่างกว้างขวาง ทำให้ภาพพจน์ของตำรวจอยู่ในระดับที่ไม่น่าพึงพอใจ ทั้ง ๆ ที่งานตำรวจเป็นงานที่ท้าทายความรู้ความสามารถ ความกล้าหาญเสี่ยงต่อภัยอาชีพนี้อแล้ว เป็นงานที่มีการปฏิบัติกระทบต่อสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชน มักจะไปขัดขวางการกระทำต่างๆ ที่ละเมิดกฎหมายและระเบียบหลักเกณฑ์ของสังคมที่คืออยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะผู้

มีอิทธิพลหรือผู้ต้องหาลิขสิทธิ์ แม้ว่ากรมตำรวจจะได้พยายามกระทำทุกวิถีทางให้ข้าราชการตำรวจเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในงานสาขาต่าง ๆ ที่รับผิดชอบ ในการปฏิบัติงานก็มีการควบคุมให้ยึดถือกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่งและวินัยตำรวจอย่างเคร่งครัดในทุกระดับจัดหลักสูตรฝึกอบรมให้เกิดความรู้ความเข้าใจและให้เป็นผู้ที่สามารถในการปฏิบัติงานในหน้าที่ มีการทดสอบสมรรถภาพและประเมินอยู่ตลอดเวลา แม้ว่าจะมีการดำเนินการต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นแล้วก็ตาม กรมตำรวจก็ยังไม่อาจบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างสมบูรณ์ ทั้งนี้เพราะขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบต่อประเทศชาติและประชาชนนั้นมีมากมาย เช่น การรักษาความมั่นคงของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ การป้องกันปราบปรามอาชญากรรม การสืบสวนสอบสวน การควบคุมแหล่งอบายมุข การให้บริการแก่ประชาชนในรูปแบบต่างๆ เป็นต้น การที่จะให้งานต่างๆ ดังกล่าวข้างต้นบรรลุผลจำเป็นที่จะต้องได้บุคคลที่มีคุณสมบัติเฉพาะเป็นกรณีพิเศษ นอกเหนือจากความรู้ความสามารถ ประสบการณ์และปฏิภาณไหวพริบแล้วจะต้องเป็นผู้มี “จริยธรรมตำรวจ” เป็นเครื่องมือชี้แนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ให้ไปสู่เป้าหมายของการเป็นผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ที่แท้จริง กรมตำรวจจึงได้ออกคำสั่งที่ 1388/2525 ลงวันที่ 24 กันยายน 2525 ว่าด้วย จริยธรรมของตำรวจขึ้นไว้เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติโดยกำหนดโครงสร้างจริยธรรมตำรวจเป็น 5 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 คุณธรรมตำรวจ โดยยึดถือตามพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ อันนำเนื้อหาเน้นให้ข้าราชการตำรวจมี ฆราวาสธรรม คือ มีธรรมของผู้ครองเรือน ทั้ง 4 ข้อ ได้แก่ การรักษาสังขะ ความซื่อสัตย์ การรู้จักข่มใจ ให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความดี ความอดทน อดกลั้นต่อความยากลำบาก และการเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

ส่วนที่ 2 ค่านิยมตำรวจ โดยให้ตำรวจยึดถือและปฏิบัติตามค่านิยมของตำรวจ ได้แก่ การพึ่งพาตนเอง ขยัน หมั่นเพียร การประหยัดคอออม การมีระเบียบวินัย และการเคารพกฎหมาย การปฏิบัติตามคุณธรรมของตำรวจ และมีความรักในชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

ส่วนที่ 3 อุทิศตนตำรวจ โดยมีข้อปฏิบัติ จำนวน 9 ข้อตามคำสั่งกรมตำรวจยุค ท่าน พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ เป็นอธิบดี

ส่วนที่ 4 หลักการสำคัญสำหรับอาชีพตำรวจ โดยให้ตำรวจเข้าใจในหลักการสำคัญสำหรับผู้มีอาชีพตำรวจ ได้แก่

- การจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์และพระราชวงศ์มีความเป็นกลางทางการเมือง
- รักและหวงแหนแผ่นดินไทย
- เคารพและรักษาสีทิสเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญโดยเคร่งครัด

- ปฏิบัติการเพื่อป้องกันและปราบปราม สืบสวนสอบสวนอย่างยุติธรรม
- รักษากฎหมายโดยเคร่งครัด
- ปฏิบัติหน้าที่ตามขอบเขตอำนาจหน้าที่มอบหมาย
- สร้างศักดิ์ศรีและปลูกศรัทธาจากประชาชน
- ปฏิบัติงานผูกพันกับประชาชน

ส่วนที่ 5 ข้อปฏิบัติสำหรับอาชีพตำรวจ ได้แก่

- ปฏิบัติการโดยคำนึงความศรัทธาและความเชื่อถือจากประชาชน
- การจับกุมหรือระงับเหตุต้องแสดงออกโดยใช้มาตรการรุนแรงน้อยที่สุด
- ระวังมิให้ตกอยู่ภายใต้การชักจูงของผู้ต้องหาการใช้สิทธิพิเศษ
- ใช้ประจักษ์พยานโดยไม่มีอคติ
- เคารพเชื้อพึงผู้บังคับบัญชา
- สร้างสามัคคีในหมู่คณะ
- คำนึงว่าประชาชนมองการกระทำของตำรวจอยู่ตลอดเวลา
- มีมนุษยสัมพันธ์กับบุคคลใกล้เคียงรอบข้างและประชาชน

จากคำปฏิญาณตนของตำรวจ พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยตำรวจ อุดมคติตำรวจ ตลอดจนถึงคำสั่งกรมตำรวจว่าด้วยจริยธรรมของตำรวจ ส่วนเป็นข้อบังคับ ข้อเตือนใจและคำขวัญที่เป็นเป้าหมายให้ข้าราชการตำรวจ ปฏิบัติเพื่อผลประโยชน์ที่ตกแก่ประชาชนและสังคมโดยรวมทั้งสิ้นและเนื่องด้วยข้าราชการตำรวจมีข้อบัญญัติที่ควบคุมอยู่เป็นจำนวนมาก หากเทียบกับพฤติกรรมของข้าราชการตำรวจ ที่ยังคงถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างมากอยู่ในปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงประสงค์จะวัดพฤติกรรม การปฏิบัติงานในหน้าที่โดยยึดถืออุดมคติของตำรวจ โดยกำหนดลักษณะการปฏิบัติตามที่เป็นรูปธรรมตามอุดมคติของตำรวจที่ปรากฏ 9 ข้อ เป็นกรอบในการศึกษา ดังนี้

1. เคารพเอื้อเฟื้อต่อหน้าที่ วัดการเสียสละของตนเองต่อผู้อื่น
2. กรุณาปรานีต่อประชาชน วัดการปฏิบัติตนต่อประชาชนด้วยความกรุณา อันจะทำให้ได้รับความนับถือจากประชาชน
3. อุดหนุนต่อความเจ็บใจ วัดการกระทำที่ตำรวจปฏิบัติหน้าที่ให้ถูกลงไปด้วยความอดทน ไม่บ่น ไม่ไว้วาง
4. ไม่หวั่นไหวต่อความยากลำบาก วัดความตั้งใจทำงานที่ยากลำบากให้สำเร็จ
5. ไม่มั่งมากในลาภผล วัดการมุ่งการทำงานโดยไม่มุ่งอามิสสินจ้าง

6. มุ่งเป้าเพื่อบุคคลให้เป็นประโยชน์ต่อปวงชน   วัตถุประสงค์ที่ไม่มุ่งประโยชน์เฉพาะตน
7. ดำรงตนในยุติธรรม วัตถุประสงค์บนความศรัทธาของประชาชนโดยการยึดหลักความยุติธรรม ไม่เห็นแก่พวกพ้อง
8. กระทำการด้วยปัญญา วัตถุประสงค์ที่มีการไตร่ตรองอย่างรอบคอบ
9. รักษาความไม่ประมาทเสมอชีวิต วัตถุประสงค์งานและการตัดสินใจที่มีความสุขุม

2.2 แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวกับการมุ่งอนาคตและการควบคุมตนเอง

การมุ่งอนาคตและการควบคุมตนเองเป็นลักษณะทางจิตสองลักษณะนี้มีความเกี่ยวข้องกัน การมุ่งอนาคตของบุคคลจะเกิดขึ้นได้เมื่อคนนั้นรู้ว่าตนเองจะต้องควบคุมบังคับตนเองอย่างไรและนอกจากจะมีความสัมพันธ์กันแล้ว ทั้งสองลักษณะทางจิตนี้ยังมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมหลายชนิดทั้งที่เป็นพฤติกรรมส่วนตัวและพฤติกรรมการทำงาน (บุญรับ สักคัมฉี, 2532 : 10-11) เช่น การรักษาสุขภาพ การอดออม การวางแผนการทำงาน การเอาใจใส่ในงานที่ทำอย่างสม่ำเสมอ ฯลฯ รวมไปถึงพฤติกรรมทางจริยธรรม เช่น พฤติกรรมซื่อสัตย์ พฤติกรรมช่วยเหลือผู้อื่น เป็นต้น

ความหมายของการมุ่งอนาคตและการควบคุมตนเอง

การมุ่งอนาคต มีผู้ให้ความหมายไว้หลายประการ เช่น

มิสเชล (Mischel, 1974) อ้างใน บุญรับ สักคัมฉี, อ้างแล้ว : 6) กล่าวว่า การมุ่งอนาคต หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่จะคาดการณ์ไกลและเห็นความสำคัญของผลดีและผลเสียที่จะเกิดในอนาคต สามารถวางแผนการปฏิบัติเพื่อรับผลดีหรือป้องกันผลเสียที่เกิดขึ้นในอนาคตได้

ส่องพรหม แควววิเศษ (2534 : 18) กล่าวว่า การมุ่งอนาคต หมายถึง ความสามารถในการควบคุมตนเองของบุคคล ซึ่งแสดงออกเป็นพฤติกรรมของการอดได้หรือได้ในสถานการณ์ต่างๆ เช่น รอรับรางวัลที่ใหญ่กว่าในอนาคตแทนรางวัลเล็กน้อยซึ่งจะได้ในปัจจุบัน หรือการงดบำบักความต้องการในปัจจุบันของคนเพราะเล็งเห็นผลร้ายที่ตามมา

เคย์ (Kay, 1975) กล่าวว่า ลักษณะมุ่งอนาคตนั้นอยู่ที่การที่บุคคลจะต้องเคยได้รับประสบการณ์ว่าสิ่งที่ตนรอคอยนั้น ตนได้รับจริงๆ ในที่สุด ทำให้คน ๆ นั้นเรียนรู้ที่จะอดใจรอ

ลักษณะของการมุ่งอนาคต

ลักษณะมุ่งอนาคต หมายถึง ความสามารถในการควบคุมตนเองของบุคคลนั้น ดวงเคื่อน พันธุมนาวิน (2521 : 35) ได้อ้างถึงนักจิตวิทยาอีกหลายท่าน เช่น โคเบอร์ก (Kohlberg, 1964) มิสเชล (Mischel, 1974) และ ไรท์ (Wright, 1975) ได้กล่าวว่า การมุ่งอนาคตเป็นด้านหนึ่งของพลังอีโก้ (ego - strength) ของบุคคล อันเป็นพลังซึ่งสามารถระงับหรือชลอการป้าบคความ ต้องการต่างๆ ของคนได้ สามารถปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ ไม่เป็นผู้ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ของศาสนาและกฎหมาย ซึ่งดวงเคื่อน พันธุมนาวินได้สรุปลักษณะของการมุ่งอนาคตว่าประกอบด้วยลักษณะดังนี้

- การมีสติปัญญาดี
- มีความตั้งใจคงอหรือสมาธิ
- สามารถอดใจรอได้
- มีความภาคภูมิใจและความพอใจในตนเองและสภาพแวดล้อม

ลักษณะที่ดวงเคื่อน พันธุมนาวิน ได้สรุปมานี้ ผู้วิจัยจะได้นำมาใช้เป็นตัวแปรเพื่อวัดลักษณะการมุ่งอนาคตของข้าราชการตำรวจในการวิจัยครั้งนี้

การเกิดลักษณะการมุ่งอนาคต

ลักษณะการมุ่งอนาคตเกิดจากการเรียนรู้ทางสังคม มิสเชล (Mischel, 1966 และ 1974) อ้างในดวงเคื่อน พันธุมนาวิน 2524 : 24) กล่าวว่า การที่บุคคลเลือกที่จะชลอการป้าบคความ ต้องการของคนได้นั้น เกิดจากสาเหตุ 2 ประการ คือ

1. การเรียนรู้จากประสบการณ์ในอดีต ซึ่ง เคย์ (Kay, 1975) อ้างใน ดวงเคื่อน พันธุมนาวิน, เพิ่งอ้าง) ระบุว่า บุคคลที่เคยได้รับประสบการณ์ว่าสิ่งที่ตนรอคอยนั้น คนได้รับจริง ๆ จะทำให้เด็กมีการอดใจรอได้ และเชื่อเกี่ยวกับอนาคต รวมทั้งการที่คนเคยประสบความสำเร็จต่าง ๆ ในชีวิต จะทำให้บุคคลนั้นมีความพยายามในการทำสิ่งต่างๆ เพราะมีความหวังว่าจะทำได้เรื่องตามที่เคยประสบ

2. การเห็นลักษณะการมุ่งอนาคตจากผู้อื่นจะสามารถทำให้บุคคลเกิดการเลียนแบบพฤติกรรมได้เช่นกัน

การควบคุมตนเอง มีผู้ให้ความหมายไว้หลายความหมาย เช่น

มิสเชล (Mischel, 1974 อ้างใน บุญรับ สักคิมฉี, อ้างแล้ว : 6) ให้ความหมายของการควบคุมตนเองว่า หมายถึง ความสามารถที่จะละเว้นการกระทำเพื่อพฤติกรรมบางชนิด หรือความสามารถที่จะเริ่มกระทำพฤติกรรมที่ต้องการใช้ความอดทนเสียสละ ทำพฤติกรรมนั้นได้อย่างมีความเหมาะสม เป็นเวลานานพอที่จะนำไปสู่ผลที่ต้องการในอนาคตได้

วินเซนต์ (Vincent, 1961 :42-43) กล่าวถึงบุคคลที่มีการควบคุมตนเองว่าเป็นบุคคลที่ไม่กระทำการใด ๆ อันจะเป็นผลให้เกิดความยุ่งยากต่อตนเองในอนาคต หรือการไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับเรื่องส่วนตัว และสิทธิของบุคคลอื่น หรือเป็นที่บุคคลกระทำสิ่งที่ตนไม่อยากทำ แต่เพราะการกระทำนั้นช่วยให้ความต้องการ และสิทธิของบุคคลอื่นได้รับการตอบสนองก็จะกระทำ หรือเพราะรู้ว่าการกระทำสิ่งนั้นจะเป็นผลให้ผู้นั้นประสบความสำเร็จในอนาคตซึ่งเห็นว่าคนที่ควบคุมตนเองได้จะเป็นคนที่มองการณ์ไกลในอนาคตด้วย

นอกจากนั้น โท (Gough อ้างใน Wiggan, 1971 : 289) ยังได้ศึกษาเกี่ยวกับการควบคุมตนเอง หรือที่เรียกว่า การมีวินัยแห่งตน ของผู้มีปัญหาทางความประพฤติ ผู้ที่มีระดับของวินัยแห่งตนสูง จะมีความรับผิดชอบมากกว่า ไม่กังวลใจ มีความอดทนมากกว่า มีเหตุผลที่ดีเป็นของตนเอง มีความยืดหยุ่นในความคิดและพฤติกรรมทางสังคม และมีสุขภาพจิตดีด้วย

มิสเชล (Mischel, 1966 และ 1974) ได้ทำการทดลองหลายเรื่อง ซึ่งให้ผลที่แสดงว่าลักษณะการมุ่งอนาคตและควบคุมตนเอง มีความสัมพันธ์กับลักษณะอื่น ๆ ของบุคคลอีก เช่น ความรับผิดชอบทางสังคม การมุ่งสัมฤทธิ์ผลการเรียน การปรับตนและลักษณะการมุ่งอนาคตนี้จะมีเพิ่มมากขึ้นตามอายุ ผลการวิจัยหลายเรื่องแสดงถึง ลักษณะมุ่งอนาคตและการควบคุมตนเองที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมในสถานการณ์ต่าง ๆ (Wright, 1975; Mischel Gilligan, 1964; ควงเคือน พันธุมนาวินและเทัญแจ ประจันปัจจุณะนิก, 2521) ศึกษาพบว่าเด็กที่มีความอดได้รอนั้น จะไม่โง่งมในการเล่นเกมมากเท่าเด็กที่ขาดลักษณะ ผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตจะโง่งน้อยกว่าผู้ที่มุ่งปัจจุบัน และเด็กประเภทนี้โง่งก็จะใช้เวลานาน และในกลุ่มอายุการวิจัยพบว่าเด็กเหล่านี้มีลักษณะมุ่งปัจจุบันมาก จะไม่ยอมรอคอยรางวัลใหญ่ แต่ขอรับรางวัลเล็กที่จะได้ทันที

ขัตติยา วรรณสุต (2522 : 17-18) อมร รักมาศัตย์ (2522 : 17) และ อรุณ รักธรรม (2524 : 15) ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมของข้าราชการไทยถึงปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเบี่ยงเบนพฤติกรรมของข้าราชการพบว่า ข้าราชการบางส่วนมาทำงานบ้างขาดบ้าง มาสายกลับเร็ว เมื่อมาถึงที่ทำงานก็ไม่ตั้งใจทำงาน มัวไ้เฮ้กินข้าวก่อน กินกาแฟก่อน อ่านหนังสือพิมพ์ หรือคุยกัน ปรับทุกข์

ถึงปัญหาการครองชีพ ปัญหาความก้าวหน้าในการทำงาน ซึ่งมักเป็นประเภทบั่นทอนกำลังใจของคนเองทั้งสิ้น พฤติกรรมเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับลักษณะส่วนบุคคลของข้าราชการ ได้แก่ การขาดการควบคุมตนเอง และขาดจริยธรรมในการปฏิบัติราชการเป็นสำคัญ โดยข้าราชการกลุ่มที่หาเพื่อประโยชน์ส่วนตัวเป็นส่วนใหญ่มักเป็นผู้ที่ทำงานอย่างขาดอุทิศตน และไม่ทำตามกฎเกณฑ์ หรือหลักการที่กำหนด จะเห็นได้ว่าลักษณะการมุ่งอนาคตเป็นลักษณะหนึ่งของพลเมืองดี และเป็นลักษณะหนึ่งซึ่งจะทำให้บุคคลมีความเพียรพยายาม ค่อสู้อุปสรรคเพื่อความเจริญของตนเอง และประเทศชาติ ดังที่บุญรับ สักคิมฉี (อ้างแล้ว : 11) สรุปได้ว่า “ลักษณะมุ่งอนาคตควรมีการพัฒนาให้เกิดขึ้นในข้าราชการ เพราะในการทำงานราชการนั้นต้องคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก ลักษณะงานบางอย่างจะย่ำแย่ หรือเปิดโอกาสให้ข้าราชการกระทำการทุจริตเพื่อหาผลประโยชน์ให้แก่ตัวเองได้ การมุ่งอนาคตจึงเป็นการควบคุมความต้องการของคนในปัจจุบัน เพราะถึงเห็นผลร้ายที่จะเกิดตามมา ก็จะช่วยป้องกันปัญหาการทุจริตในการปฏิบัติราชการได้”

สถานการณ์ที่ทำให้บุคคลมีการควบคุมตนเองได้ เช่น

1. การสนับสนุนจากตัวแบบ บุคคลที่มีมาตรฐานในการควบคุมตนเอง เช่น มาตรฐานทางจริยธรรมเกี่ยวกับความซื่อสัตย์ หากได้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่คนอื่น ๆ รอบด้านต่างก็มีความซื่อสัตย์ด้วย คนที่ซื่อสัตย์ทั้งหลายเหล่านี้ต่างก็ช่วยสนับสนุนซึ่งกันและกันได้ ต่างก็เป็นแบบอย่างซึ่งกันและกันได้และทำให้ระบบการควบคุมตนเองคงอยู่ต่อไปได้

2. โทษทัณฑ์ทางสังคม บุคคลที่พัฒนาและเปิดเผยมาตรฐานของตนขึ้นมาแล้ว หากภายหลังให้การเสริมแรงตนเองต่อพฤติกรรมที่ต่ำกว่ามาตรฐาน มักจะก่อให้เกิดปฏิกิริยาทางลบจากบุคคลรอบด้าน ปฏิกิริยาเหล่านี้เองที่จัดเป็นโทษทัณฑ์ทางสังคม ที่จะคอยควบคุมให้บุคคลคงระบบมาตรฐานของตนเองไว้ เช่น บุคคลที่ซื่อสัตย์และประกาศตัวเองว่าเป็นคนชอบพูดความจริงเสมอ หากภายหลังเกิดพูดเท็จจะด้วยเหตุผลใดก็ตาม และการพูดเท็จนี้ก็เป็นที่ทราบกัน คนในสังคมก็จะมีปฏิกิริยาทางลบซึ่งจะส่งผลให้ผู้กระทำหันกลับไปประเมินตนเองอีกครั้ง แล้วพยายามกลับไปสู่มาตรฐานการประพฤติเกี่ยวกับการพูดความจริงที่ตนเองซื่อสัตย์อยู่ และในบางกรณีก็สายเกินกว่าที่จะกลับตัวไปสู่ความซื่อสัตย์ของผู้คนอื่นอีก

3. สถานการณ์ที่มีผลต่อการควบคุมตนเอง บุคคลที่อยู่ในสภาพแวดล้อม ซึ่งในอดีตเคยส่งเสริมให้ตนควบคุมตนเองด้วยมาตรฐานระดับหนึ่ง ย่อมจะมีโอกาสควบคุมตนเองด้วยมาตรฐานนั้นอีก บุคคลเช่นว่านี้มีแนวโน้มจะหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่จะมีอิทธิพลให้ตนต้องลดมาตรฐานลงไป เช่น นักศึกษาที่ตั้งมาตรฐานในการศึกษาไว้สูง หากอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้ตน

ทำได้ตามมาตรฐาน ก็มีโอกาทำให้เขาทำได้ตามมาตรฐานได้มาก นักศึกษาเช่นว่านี่มักจะหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่จะมาดึงให้คุณต้องลดมาตรฐานในการศึกษาของคุณลงไป

4. ประโยชน์ส่วนบุคคล ประโยชน์ส่วนบุคคลเหล่านี้ส่วนหนึ่งเกิดจากตัวการกระทำเอง เช่น นักสังคมสงเคราะห์ที่มีมาตรฐานของตนเองในการทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ การได้ทำกิจกรรมเหล่านี้ก็ทำให้เขาสบายใจ จึงจัดเป็นประโยชน์ส่วนบุคคลที่เกิดจากการกระทำเองได้ ประโยชน์ส่วนบุคคลอีกส่วนเกิดจากแหล่งอื่นที่ไม่ใช่การกระทำเอง ได้แก่การยกย่องนับถือจากผู้คนในสังคม ประโยชน์ส่วนบุคคลทั้งสองส่วนนี้ ช่วยในการใช้มาตรฐานในการควบคุมตนเองอยู่ได้

กล่าวได้ว่า การเกิดลักษณะการควบคุมตนเองมีปัจจัยหรือสาเหตุหลายประการ เช่น

1. การเลียนแบบจากคนรอบข้าง
2. การได้รับการสนับสนุนให้ควบคุมตนเอง
3. การมีประสบการณ์ทางสังคมโดยฝ่ายการขัดเกลาหรือการได้รับโอกาส

ปัจจัยต่างๆ ที่กล่าวมา อาจสรุปได้ว่า การสนับสนุนทางสังคมเป็นปัจจัยที่ทำให้บุคคลมีลักษณะการมุ่งอนาคต ซึ่งผู้วิจัยจะได้กำหนดในการสนับสนุนทางสังคมเป็นตัวแทนอิสระในการศึกษาเรื่องนี้เช่นกัน

2.3 แนวคิดทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวกับการเชื่ออำนาจในตนเอง

ความเชื่ออำนาจในตน หมายถึง ปริมาณความเชื่อที่ว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่ดีหรือไม่ก็ตาม เป็นผลของการกระทำในอดีตหรือในปัจจุบันของตนเอง เช่น เชื่อว่าตนทำความดีก็จะได้ดี ทำชั่วก็ได้ชั่วตอบแทน หรือถ้าตนพยายามมากก็จะได้ผลตอบแทนมากและหากพยายามน้อยก็จะได้รับผลตอบแทนน้อย เป็นต้น ตรงกันข้ามกับผู้ที่เชื่ออำนาจนอกตน ซึ่งเชื่อมั่นว่าโชคชะตา ความบังเอิญ อำนาจนอกเหนือธรรมชาติหรือคนอื่น เป็นผู้คลบคลาดให้เกิดผลดีและผลเสียแก่ตน โดยตนเองเป็นผู้ไม่มีอำนาจในการควบคุมที่จะเกิดขึ้นกับตนได้ (Lefcourt , 1980 อ้างใน เปรมสุรีย์ เชื่อมทอง , 2536) การเชื่ออำนาจในตนเป็นการคาดหวังของบุคคลในลักษณะที่ว่าสิ่งต่างๆ ที่ตนได้รับหรือเกิดขึ้นแก่ตนนั้น เป็นผลจากการกระทำของตนไม่ว่าด้านดีหรือด้านร้ายก็ตาม โดยเชื่อว่าถ้าตนกระทำดีก็จะได้ดี ถ้าตนทำชั่วก็จะได้รับผลร้ายตอบแทน คนสามารถทำนายผลที่เกิดขึ้นกับตนและสามารถควบคุมผลนั้นๆ ได้ ซึ่งตรงกันข้ามกับความเชื่ออำนาจนอกตนที่การกระทำที่เกิดขึ้นกับสิ่งต่างๆ ที่ตนได้รับหรือเกิดขึ้นกับตนนั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับกระทำของตน

แต่ขึ้นอยู่กับสาเหตุภายนอก เช่น โชคชะตา ไสยศาสตร์ ผู้อื่น หรือ คุณลักษณะภายในของคนที่ไม่อาจเปลี่ยนแปลงได้ ซึ่งบุคคลจะมีลักษณะนี้มากน้อยแตกต่างกันไป ทั้งนี้ตามทฤษฎีกล่าวไว้ว่าเกิดจากการสะสมประสบการณ์ในการได้รับรางวัลและโดนลงโทษทั้งทางด้านเวลาและการได้รับผลตอบแทนของลักษณะและปริมาณของผลที่ได้รับ เช่น เมื่อเด็กทำความคิดแล้ว ได้รับผลตอบแทนที่เด็กพอใจ เด็กจะตั้งความหวังว่า จะได้รับความพอใจอีกเมื่อกระทำพฤติกรรมประเภทเดียวกันในโอกาสต่อไป และความคาดหวังนี้จะแผ่ขยายครอบคลุมไปยังพฤติกรรมต่างๆ ที่มีลักษณะใกล้เคียงกันอีกด้วย โดยได้มีนักวิชาการได้กล่าวถึงการเชื่ออำนาจในคนดังต่อไปนี้

รอตเตอร์ (Rotter, 1966) ได้ให้ความหมายของความเชื่ออำนาจในคนว่า หมายถึง ความคิดที่เชื่อว่า ความสำเร็จ ความล้มเหลว หรือความเป็นไปของเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับคน เป็นผลมาจากความสามารถ ทักษะ หรือการกระทำของตนเอง โดยผู้ที่มีความเชื่ออำนาจในคนจะมีความกระตือรือร้นต่อความเป็นไปของสิ่งแวดล้อมได้ตามลำดับขั้น คำนึงถึงผลสัมฤทธิ์จากความพยายามและความสามารถของตนเอง มีความพยายามปรับปรุงสภาพของสิ่งแวดล้อมได้ตามลำดับขั้น คำนึงถึงผลสัมฤทธิ์จากความพยายามและความสามารถของตนเองอยู่เสมอ โดยเฉพาะเมื่อประสบความล้มเหลว

สตรีกแลนค์ (Strickland , 1977) ได้สรุปผลการวิจัยที่แสดงให้เห็นว่า ความเชื่ออำนาจในคนเป็นจิตลักษณะที่ส่งเสริมให้บุคคลกระทำพฤติกรรมที่น่าปรารถนา ผู้ที่เชื่ออำนาจในคนจะสุขุบน้อยกว่า เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสุขุบน้อยกว่า เชื่อมั่นในตนเอง อดทนต่องานหนัก อดใสรอได้ดีกว่า เข้ากับผู้อื่นได้ดีกว่า รู้จักแสวงหาความรู้เพื่อการปฏิบัติคนให้ดีขึ้นได้ดีกว่าผู้ที่เชื่ออำนาจภายนอกคน นอกจากนี้ผู้ที่เชื่ออำนาจในคนนั้น เมื่อประสบความล้มเหลวจะเชื่อว่าเป็นเพราะคนได้ใช้ความพยายามในการทำงานนั้นน้อยไป และมีแนวโน้มว่าจะใช้ความพยายามเพิ่มมากขึ้นเพื่อให้การทำงานนั้นประสบความสำเร็จ ความเชื่ออำนาจในคน จึงเป็นแรงผลักดันให้บุคคลกระทำในสิ่งที่ตนรับผิดชอบให้สัมฤทธิ์ผล เพราะคนที่เชื่ออำนาจในตนเองนั้นเชื่อว่าการกระทำของตนจะก่อให้เกิดผลตามต้องการ ความเชื่ออำนาจในคนจึงมีส่วนส่งผลต่อพฤติกรรมบางประการที่พึงปรารถนาได้ ดังที่รัตนา ประเสริฐสม (2526) ได้ศึกษาพบว่า ความเชื่ออำนาจในคนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมอนามัยของเด็ก อำนาจในคนของข้าราชการนั้นเสื่อมหรือลดน้อยลง เมื่อบุคคลเข้ารับราชการเมื่อได้ทำงานไประยะหนึ่งแล้ว เนื่องจากกฎระเบียบ และการปฏิบัติของผู้บังคับบัญชา และเพื่อนร่วมงาน (ดวงเดือน พันธุมนาวิน 2526 : 26) นอกจากนี้ข้าราชการส่วนหนึ่งยังมีความเชื่อในทางที่เป็นพิษเป็นภัยหรือไม่เหมาะสม เช่น มีความเห็นว่า ควรทำดีแต่อย่าให้เด่นจะเป็นภัย หรือ

ทำงานมากก็ผิดมาก เป็นต้น นอกจากนี้ สตรีคแลนค์ (อ้างจาก Rotter, 1971 : 58) พบว่า บุคคลที่ไม่ชอบอยู่เฉย (activist) มีความเชื่อเกี่ยวกับการควบคุมจากภายในมากกว่าบุคคลที่ชอบอยู่เฉย ๆ (non-activist) อย่างมีนัยสำคัญ

เวลเคอร์ (Welker, 1972 : 7328 - B) ได้ศึกษาพบว่าพวกที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนเอง ทั้งหญิงและชาย จะมีสติมากกว่า ความคุมอารมณ์ทุกข์ได้ดีกว่า ปรับตัวผิดปกติ (maladjustment) น้อยกว่า วิตกกังวลและพึ่งพาผู้อื่นน้อยกว่าพวกที่มีความเชื่อภายนอกคน

ฟารส (อ้างจาก Rotter, 1971 : 58) ได้ศึกษาพบว่าพวกที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนจะมีประสิทธิภาพในการควบคุมสิ่งแวดล้อมได้ดีกว่าบุคคล ที่มีความเชื่ออำนาจภายนอกคน เขาทำการทดลองโดยให้กลุ่มตัวอย่างสองกลุ่ม คือ กลุ่มที่มีความเชื่ออำนาจภายในตน และกลุ่มที่มีความเชื่ออำนาจภายนอกคนดำเนินการชักชวนให้นิสิตวิทยาลัยอื่นเปลี่ยนแปลงทัศนคติบางประการ ผลปรากฏว่ากลุ่มแรกชักชวนได้ดีกว่ากลุ่มที่สอง

แมคเลนแมน (Melenman, 1980 : 1328- B) ศึกษาถึงการอ้างสาเหตุของนักศึกษาระดับวิทยาลัย ผู้ที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนเอง และความเชื่ออำนาจภายนอกคนที่เข้าเรียนวิชาอาหารและโภชนาการ นักศึกษาเหล่านี้จะต้องสอบเมื่อเรียนผ่านไปแล้ว 4 สัปดาห์ ก่อนการสอบผู้ทดลองจะให้นักศึกษาคาดคะเนว่าตนจะได้รับคะแนนเท่าใดในการสอบ ครั้งหนึ่งของนักศึกษาที่มีความเชื่ออำนาจภายในตน และภายนอกคนจะได้รับการแนะนำเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมและหลักเกณฑ์ในการทำข้อสอบให้ถูกต้อง เมื่อสอบเสร็จแล้วผู้ทดลองจะแจ้งคะแนนพร้อมคำอธิบายคำตอบให้นักศึกษาทราบ จากนั้นให้นักศึกษาตอบคำถามว่าการที่ตนสอบได้คะแนนเท่ากันนั้นมีสาเหตุมาจากอะไร จากสาเหตุ 4 ประการ คือ ความพยายาม ความสามารถ ความยากของแบบทดสอบ หรือโชค ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ในกลุ่มที่เชื่ออำนาจภายในตนจะอ้างว่า ความพยายามเป็นสาเหตุที่ทำให้ได้คะแนนดังกล่าวมากกว่าพวกที่เชื่ออำนาจภายนอกคน และจะอ้างถึงโชคน้อยกว่าพวกที่เชื่ออำนาจนอกคนอย่างมีนัยสำคัญ จึงสรุปได้ว่าการเชื่ออำนาจในตน จึงหมายถึงความเชื่อว่าตนสามารถทำให้เกิดผลดี หรือผลเสียแก่ตนเองและผู้อื่นได้ตามที่ตนปรารถนาและมุ่งหวัง เช่น เชื่อว่าความสำเร็จ ความล้มเหลว การได้มาซึ่งสิ่งที่ตนปรารถนาหรือสูญเสียประโยชน์เกิดจากกระทำของตน ซึ่งตรงกันข้ามกับความเชื่อที่ว่าผลดี หรือผลร้ายเกิดจากโชคเคราะห์ ความบังเอิญหรืออิทธิพลของผู้อื่น หรืออิทธิพลของสิ่งที่ตนเองควบคุมไม่ได้ จะเห็นได้ว่าความเชื่ออำนาจในตนเป็นคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการทำงานของบุคคล เพราะความเชื่ออำนาจในตนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการทำงานของบุคคล เช่น นาถ พันธุมนาวิน (1985) ได้ศึกษาความเชื่ออำนาจ

ในตนของหัวหน้าเกษตรกรกับประสิทธิผลของกลุ่ม โดยกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้คือ หัวหน้ากลุ่มเกษตรกรในภาคกลาง ผลการวิจัยปรากฏว่าหัวหน้ากลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้คือ หัวหน้ากลุ่มเกษตรกรในภาคกลาง ผลการวิจัยปรากฏว่าหัวหน้ากลุ่มที่มีประสิทธิผลสูงเป็นผู้มีความเชื่ออย่างมากในตน ส่วนหัวหน้ากลุ่มที่มีประสิทธิผลต่ำเป็นผู้ที่เชื่ออย่างมากภายนอกตน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สักดิชัย นิรัญทวี (2532) ที่พบว่าครูที่มีความเชื่อ ยานางในตนสูงจะมีพฤติกรรมทำงานสูงกว่าครูที่มีความเชื่ออย่างมากในตนต่ำและปริญา ฌ วันจันทร์ (2536) ได้ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพในการทำงานของครูประถมศึกษาในจังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า ความเชื่ออย่างมากในตนเป็น 1 ใน 7 ตัวแปร ที่สามารถร่วมกันทำนายประสิทธิภาพในการทำงานของครูได้ และเปรมสุรีย์ เชื้อมทอง (2536) ได้ศึกษาจิตลักษณะของผู้บริหาร และสภาวะการณ์ของกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลของโรงเรียนพบว่า ถ้าผู้บริหารมีความเชื่ออย่างมากในตนมากขึ้น จะยิ่งบริหารโรงเรียนได้มีประสิทธิภาพ

นอกจากนั้น รัตนา ประเสริฐสม (2526 : 35) ยังได้สรุปความสัมพันธ์ของการเชื่ออย่างมากในตนกับการอดได้รอได้ อันเป็นลักษณะของการมุ่งอนาคตว่า ความเชื่ออย่างมากภายในตนมักจะมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจที่จะอดได้รอได้ ถึงแม้ว่าจะไม่ใช่เรื่องที่แน่นอนตายตัวหรือเป็นเรื่องที่เข้าใจได้ง่ายนัก แต่ก็มีเหตุผลเพียงพอที่จะสรุปได้ว่าพวกที่มีความเชื่ออย่างมากภายในตนเอง มักจะมีการวางแผนในระยะยาว เพราะการวางแผนและการทำงานให้บรรลุเป้าหมายในระยะยาวนั้น บุคคลจะสามารถทนได้ก็ต่อเมื่อเขาเชื่อว่าเขาสามารถจะกำหนดผลจากความพยายามของตนได้ ส่วนพวกที่เชื่ออย่างมากภายนอกตนนั้น มีสาเหตุมาจากสภาพแวดล้อมที่ไม่แน่นอน ด้วยเหตุนี้จึงไม่เห็นความจำเป็นที่จะไปรอรับผลในระยะยาว

ดังนั้นพอสรุปได้ความว่าการเชื่ออย่างมากในตนนี้เป็นการรับรู้ความพยายามของตน ที่ได้กระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งลงไป ซึ่งในวัยเด็กความเชื่ออย่างมากภายในตนจะเพิ่มขึ้นตามวัยและวุฒิภาวะ แต่ในวัยผู้ใหญ่ ความเชื่ออย่างมากภายใน/ภายนอกตนนั้นจะขึ้นอยู่กับช่วงเวลาที่คุณคนั้นจะสามารถควบคุมผลที่เกิดขึ้นได้ นอกเหนือจากการเชื่ออย่างมากในตนจะสัมพันธ์กับการเชื่อในการที่คุณคนั้นได้ใช้ความพยายามเพื่อให้ได้ผลที่ต้องการและจะเป็นความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นไปตลอดชีวิต และหากบุคคลนั้นมีความเชื่อว่าผลตอบแทนที่ตนจะได้รับนั้น ขึ้นอยู่กับความพยายามในการกระทำของตนแล้ว บุคคลนั้นก็จะมีเชื่ออย่างมากภายนอกตนและบุคคลนั้นจะรับรู้การเชื่ออย่างมากภายในตนมากขึ้น

2.4 แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคม

ความหมายการสนับสนุนทางสังคม

การสนับสนุนทางสังคม (Social support) ได้รับความสนใจอย่างมากในทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ ผลการศึกษาต่างๆ ให้การยอมรับว่า การสนับสนุนทางสังคมเป็นตัวแปรทางจิตวิทยาสังคม ที่มีผลต่อภาวะต่าง ๆ ของมนุษย์ทั้งร่างกายและจิตใจ ทั้งนี้เพราะการสนับสนุนทางสังคมอย่างเพียงพอจะช่วยลดความเครียด หรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถเผชิญกับความเครียดได้ดีขึ้น มีการปรับตัวที่ถูกต้องเหมาะสม และนำไปสู่การมีพฤติกรรมด้านสุขภาพอนามัยที่ดีทั้งใจและกายของบุคคลด้วย (Cohen และ Will, 1976 อ้างใน บุศรินทร์ สิทธิรัตนสุนทร, 2536 : 45)

การสนับสนุนทางสังคม (Social support) ได้มีผู้ให้ความหมายไว้มากมายดังต่อไปนี้ Cobb (1976 : 300-314) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การสนับสนุนทางสังคมเป็นข้อมูลข่าวสารที่ทำให้บุคคลเชื่อว่า มีคนรักและสนใจ มีคนยกย่องมองเห็นคุณค่า มีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและมีความผูกพันซึ่งกันและกัน

Lin (อ้างในศิษยา กมลสุนทร , 2537) ได้ให้คำจำกัดความของการสนับสนุนทางสังคมไว้ว่าคือ การสนับสนุนที่แต่ละคนหาได้จากการติดต่อกับคนในสังคมไม่ว่าจะเป็นรายบุคคล กลุ่มหรือชุมชนขนาดใหญ่

Langlie (อ้างในศิษยา กมลสุนทร, 2537) ได้กล่าวถึงการสนับสนุนทางสังคมไว้ว่า การที่บุคคลได้รับความช่วยเหลือทางด้านจิตใจ อารมณ์ การให้คำแนะนำและได้รับความช่วยเหลือทางด้านวัตถุด้านเงินทอง จากบุคคลในครอบครัว ญาติ พี่น้อง และเพื่อนๆ ในขณะที่กำลังเผชิญกับปัญหาต่างๆ แรงสนับสนุนทางสังคมจะสามารถคลี่คลายปัญหานั้นๆ ได้

Kaplan Cassel and Gore (1977 อ้างใน สุภัสตรา แก้วประดิษฐ์, 2535 : 13) ให้ความหมายของการสนับสนุนทางสังคมไว้ 2 แนว คือ (1) การสนับสนุนทางสังคม หมายถึง ความพึงพอใจต่อความจำเป็นพื้นฐานทางสังคมในแต่ละคน เช่น การยกย่อง การได้รับความเห็นใจและช่วยเหลือ ซึ่งได้รับจากการติดต่อกัมพันธ์กับคนในกลุ่มสังคม และ (2) การสนับสนุนทางสังคม หมายถึง ความสัมพันธ์ที่บุคคลสามารถรับรู้ได้ จากกลุ่มสังคมที่ให้การสนับสนุน

บุญเยี่ยม ตระกูลวงศ์ (2528 : 567) ให้ความหมายของการสนับสนุนทางสังคมไว้โดยใช้คำว่า “แรงสนับสนุนทางสังคม” หมายถึงสิ่งที่ผู้รับแรงสนับสนุนได้รับการช่วยเหลือด้านข่าวสารข้อมูล วัตถุประสงค์ตั้งของ หรือการสนับสนุนด้านจิตใจจากผู้ให้การสนับสนุน ซึ่งอาจเป็นบุคคลหรือกลุ่ม แล้วมีผลทำให้ผู้รับนำไปปฏิบัติในทิศทางที่ผู้รับต้องการ

อุคมวรรณ ภาวะเวช (อ้างในศิขยา กมลสุนทร, 2537) ให้ความหมายของการสนับสนุนทางสังคมว่า หมายถึง การปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันของบุคคลหรือกลุ่มคน ซึ่งการปฏิสัมพันธ์นั้นทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกที่ติดอกกัน เป็นการช่วยเหลือด้านอารมณ์ ด้านแรงงาน การบริการต่างๆ หรือช่วยแก้ไขปัญหาคโดยสมาชิกในเครือข่ายเฉพาะของบุคคลนั้น

จินตนา ชูนิพันธ์ (2529 : 4) กล่าวว่า การสนับสนุนทางสังคมนั้นเป็นการวิจัยทางจิตวิทยาสังคมที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมมนุษย์ การดำรงชีวิตอยู่ในสังคมต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีการช่วยเหลือแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้สึกต่างๆ ซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดความรู้สึกมั่นคง เป็นที่รัก เป็นที่ต้องการ เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่เป็นภาวะวิกฤตหรือมีความเครียดเกิดขึ้น การสนับสนุนทางสังคมที่เพียงพอจากแหล่งสนับสนุนที่บุคคลนั้นอยู่ จะช่วยบรรเทาความรุนแรงหรือเป็นการป้องกันไม่ให้ความเครียดนั้นมากกระทบจนเกิดความผิดปกติ

ดังนั้นสรุปได้ว่า การสนับสนุนทางสังคมหมายถึง การที่บุคคลที่มีการติดต่อกับบุคคลอื่นในสังคม ได้รับการสนองตอบต่อความต้องการด้านความรัก ความเอาใจใส่ ความเห็นอกเห็นใจ การได้รับการแนะนำ การยอมรับยกย่องและการมองเห็นคุณค่า เป็นส่วนหนึ่งของสังคมและการช่วยเหลือต่างๆ เช่น ข่าวสารข้อมูล สิ่งของและอื่นๆ ในสถานการณ์หนึ่งๆ ที่เพียงพอที่จะบรรเทา หรือลดความรุนแรงของปัญหา ลดความเครียดและป้องกันมิให้เกิดผลกระทบต่างๆ ที่ไม่พึงปรารถนา

หลักการและองค์ประกอบของการสนับสนุนทางสังคม

หลักการสำคัญของการสนับสนุนทางสังคมจะประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้ (บุญเยี่ยม ตระกูลวงศ์, 2528 : 594)

1. จะต้องมีการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ให้และผู้รับการสนับสนุน
2. ลักษณะของการติดต่อสื่อสารนั้น จะต้องประกอบไปด้วย
  - ก. ข้อมูลข่าวสาร มีลักษณะที่ผู้รับเชื่อว่าจะมีความสนใจเอาใจใส่ และมีความรักความหวังดีในตนอย่างจริงใจ
  - ข. ข้อมูลข่าวสารมีลักษณะที่ผู้รับเชื่อว่า เข้าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและสามารถทำประโยชน์แก่สังคมได้ปัจจุัจนำเข้าของแรงสนับสนุนอาจอยู่ในรูปข้อมูล ข่าวสาร วัสดุสิ่งของหรือจิตใจ
3. จะต้องช่วยให้ผู้รับได้บรรลุถึงจุดหมายที่เขาต้องการ

แหล่งการสนับสนุนทางสังคม

สำหรับแหล่งที่มาของการสนับสนุนทางสังคมนั้น อุบล นิวัติชัย (2527 : 285) ได้อ้างถึงแนวคิดของ Kaplan ในการจำแนกกลุ่มบุคคล ซึ่งเป็นแหล่งของการสนับสนุนทางสังคมไว้เป็น 3 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มผู้มีความผูกพันกันตามธรรมชาติ ประกอบด้วยบุคคล 2 ประเภท คือ ประเภทหนึ่ง เป็นบุคคลที่อยู่ในครอบครัวสายตรง (Kin) ได้แก่ ปู่ ย่า ตา ยาย พ่อ แม่ ลูก หลาน กับอีกประเภทหนึ่งเรียกว่า ครอบครัวใกล้ชิด (Kinsh) ได้แก่ เพื่อนฝูง เพื่อนบ้าน ผู้รู้จักคุ้นเคย คนในที่ทำงานเดียวกัน
2. องค์กรและสมาคมที่ให้การสนับสนุน หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มารวมตัวกันเป็นหน่วย เป็นชมรม สมาคม ซึ่งไม่ใช่กลุ่มที่รวมตัวโดยกลุ่มวิชาชีพ
3. กลุ่มผู้ช่วยเหลือวิชาชีพ หมายถึง บุคคลที่อยู่ในวงการส่งเสริมป้องกันรักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพของประชาชนโดยอาชีพ

ภัทรพงศ์ ประกอบผล (2534 : 41-45) อ้างถึง แม็ค อีเวน (Mc Elveen) กล่าวถึงเรื่องแหล่งสนับสนุนทางสังคมว่า ครอบครัวและญาติพี่น้องเป็นแหล่งสนับสนุนทางสังคมที่มีความสำคัญและใกล้ชิดกับบุคคลมากที่สุด โดยจะมีการติดต่อกันบ่อยครั้ง มีโอกาสแลกเปลี่ยนสิ่งของ บริการข้อมูล ข่าวสาร และช่วยเหลือในการแก้ปัญหา และตัดสินใจซึ่งกันและกัน รองลงมาจะเป็นกลุ่มเพื่อน อย่างไรก็ตาม ความต้องการการสนับสนุนทางสังคมจากแหล่งต่าง ๆ จะขึ้นอยู่กับภาวะสุขภาพและความต้องการของบุคคลเป็นสำคัญ

ในส่วนระดับของการสนับสนุนทางสังคม Gottleb (1985 อ้างใน ชูวดี กฤษวัฒนากรณ, 2537 : 51) ได้แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ

1. ระดับกว้าง (Macro Level) เป็นการเข้าร่วมในสังคม พิจารณาจากความสัมพันธ์กับสถาบันในสังคม การเข้าร่วมกับกลุ่มต่างๆ ด้วยความสมัครใจ
2. ระดับกลุ่มเครือข่ายหรือระดับกลาง (Mezzo Level) เป็นการเน้นถึงบุคคลที่มีความสัมพันธ์ภาพกันอย่างสม่ำเสมอ เช่น กลุ่มเพื่อน ชนิดของการสนับสนุนในระดับนี้ เช่น การให้คำแนะนำ การช่วยเหลือด้านวัสดุ ความเป็นมิตร การสนับสนุนทางอารมณ์และการยกย่อง
3. ระดับเล็ก (Micro Level) เป็นความสัมพันธ์ของบุคคลที่มีความใกล้ชิดกันมากที่สุด โดยมีความเชื่อว่า คุณภาพของความสัมพันธ์มีความสำคัญมากกว่าปริมาณ บุคคลในระดับนี้

ได้แก่ สามิ ภรรยา สมาชิกในครอบครัว ตลอดจนคนรัก เป็นการให้การสนับสนุนทางจิตใจ การแสดงออกถึงความรัก ความห่วงใย

ชนิดของการสนับสนุนทางสังคม

การสนับสนุนทางสังคมได้มีผู้แบ่งชนิดไว้หลายอย่างด้วยกันดังต่อไปนี้

สมจิต หนูเจริญกุล (1988 อ้างใน ยุวดี กฤษวัฒนากรณ, 2537 : 52) ได้แบ่งชนิดของการสนับสนุนทางสังคมออกเป็น 3 ชนิด คือ

1. การช่วยเหลือโดยการให้ข้อมูลข่าวสาร ให้คำแนะนำ ให้การแก้ปัญหาและให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับความประพฤติและการปฏิบัติของบุคคล

2. การให้ความช่วยเหลือด้านอารมณ์ ได้แก่ การให้ความสำคัญ การให้ความมั่นใจ ความรู้สึกที่สามารถจะพึ่งพาและไว้วางใจผู้อื่น ซึ่งทำให้เขาารู้สึกได้รับความเอาใจใส่หรือความรักสิ่งของหรือการให้บริการ

3. การให้ความช่วยเหลือที่เป็นรูปธรรม คือ การให้ความช่วยเหลือโดยตรง การให้สิ่งของหรือการให้บริการ

คอบ (Cobb ,1976 : 300-300) ได้แบ่งการสนับสนุนทางสังคมออกเป็น 3 ชนิด คือ

1. การสนับสนุนทางสังคมด้านอารมณ์ (Emotional Support) เป็นข้อมูลที่จะบอกให้บุคคลเชื่อว่า เขาได้รับความรักและการดูแลเอาใจใส่ ซึ่งมักจะได้รับความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดและมีความสุข

2. การสนับสนุนทางด้านการยอมรับ และเห็นคุณค่า (Esteem Support) เป็นข้อมูลที่บอกให้ทราบว่า บุคคลนั้นมีคุณค่า บุคคลอื่นยอมรับและเห็นคุณค่าในตัว

3. การสนับสนุนทางด้านการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (Esteem Support) เป็นข้อมูลบอกให้ทราบว่าบุคคลนั้นเป็นสมาชิกหรือเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายสังคม มีความสุขและมีส่วนร่วมซึ่งกันและกัน

A

จากคอบสัน (Jacobson ,1986 : 250-264) แบ่งการสนับสนุนทางสังคมออกเป็น

1. การสนับสนุนทางอารมณ์ (Emotional Support) คือ พฤติกรรมที่ทำให้รู้สึกสบายใจ และเชื่อว่ามีบุคคลยกย่องเคารพนับถือ รัก หรือ พฤติกรรมอื่นๆ ซึ่งแสดงถึงความเอาใจใส่และความมั่นใจ

2. การสนับสนุนทางด้านสติปัญญา (Cognitive Support) คือ ความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำที่ช่วยให้บุคคลเข้าใจสิ่งต่างๆ และสามารถปรับตัวได้กับความเปลี่ยนแปลง

3. การสนับสนุนด้านสิ่งของ (Materials Support) คือ สิ่งของ และบริการต่างๆ ช่วยแก้ปัญหาบางอย่างได้

คอนเวต (Cronewelt, 1968 อ้างใน ยูวดี กฤษวัฒนาภรณ์, 2537 : 53) แบ่งการสนับสนุนทางสังคมออกเป็น 4 ชนิด คือ

1. การสนับสนุนด้านอารมณ์ เป็นความรู้สึกเห็นอกเห็นใจ ดูแลเอาใจใส่มีความรัก ความผูกพัน

2. การสนับสนุนด้านการยอมรับและเห็นคุณค่า เป็นการประเมินเปรียบเทียบพฤติกรรม เช่น การเห็นห้อง การรับรอง การให้ข้อมูลย้อนกลับ เพื่อนำไปใช้ในการประเมินตนเอง หรือเปรียบเทียบตนเองกับผู้อื่นที่อยู่ในสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกัน ทำให้เกิดความมั่นใจ

3. การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร เป็นการให้ข้อมูล คำแนะนำ ข้อเท็จจริง แนวทางเลือกหรือแนวทางปฏิบัติ สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ได้

4. การสนับสนุนด้านสิ่งของ การเงินหรือแรงงาน เป็นการช่วยเหลือโดยตรงต่อความจำเป็นของคน เช่น เงินทอง แรงงาน หรือเวลา เป็นต้น

ทอยริส (Thoits, 1982 อ้างใน บุศรินทร์ สิทธิรัตนสุนทร, 2536 : 48) ได้อธิบายการสนับสนุนทางสังคมตามแนวคิดของ Kaplan ว่าเป็นระดับความต้องการพื้นฐานทางสังคมของบุคคล ซึ่งเกิดจากการติดต่อกันกับบุคคลอื่นในสังคม และได้แบ่งการสนับสนุนทางสังคมตามลักษณะความจำเป็นพื้นฐานทางสังคมไว้ 5 ชนิด

1. การสนับสนุนด้านอารมณ์ หมายถึง ข้อมูลที่ทำให้บุคคลเชื่อว่าเขาได้รับความรัก และการดูแลเอาใจใส่ ซึ่งมักจะได้รับความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดและมีความผูกพันลึกซึ้งต่อกัน

2. การสนับสนุนด้านการยอมรับและเห็นคุณค่า หมายถึง ความรู้สึกที่บอกให้ทราบว่าบุคคลนั้นมีคุณค่าต่อบุคคลอื่น และได้รับการยอมรับเห็นคุณค่านั้นด้วย

3. การสนับสนุนด้านการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม หมายถึง การแสดงออกที่บอกให้ทราบว่า บุคคลนั้นเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มสังคม และมีความผูกพันกัน

4. การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร หมายถึง การให้คำแนะนำในการแก้ปัญหา หรือการให้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรม และการกระทำของบุคคล

5. การสนับสนุนด้านสิ่งของ หมายถึง การให้ความช่วยเหลือในด้านสิ่งของเงินทองหรือบริการ

การสนับสนุนทางสังคมหรือแรงสนับสนุนทางสังคม หรือการเกื้อกูลทางสังคม อาจกล่าวได้ว่า เป็นการที่บุคคลในสังคมได้รับความรัก ความเอาใจใส่ เห็นคุณค่า ได้รับการยกย่อง มีความผูกพันซึ่งกันและกัน มีความรู้สึกเป็นส่วนร่วมในสังคมเดียวกัน มีการให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ เช่น การให้คำแนะนำ การให้สิ่งของ การประเมินเพื่อให้ปรับปรุงให้ดีขึ้น การให้ความช่วยเหลือโดยมาเป็นแรงงาน ให้เวลา ให้ความคิดเห็น ให้ข้อมูลข่าวสาร การสนับสนุนทางสังคม มีผลต่อภาวะจิตใจ อารมณ์ มีขอบเขตครอบคลุมทั้งการให้และการรับ จากบุคคลในครอบครัว อาทิ บิดามารดา ญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง เพื่อนนักรเรียน เพื่อนบ้าน เพื่อนที่ทำงาน ครูอาจารย์ คนในชุมชน บุคลากรวิชาชีพต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและเอกชน เป็นต้น

การวัดแรงสนับสนุนทางสังคม

สตรีทเทอร์ และแฟรงคลิน (Streeter and Franklin 1992 : 81-89) ได้เสนอแนวทางการวัดการสนับสนุนทางสังคมเอาไว้เป็น 3 แนวทาง คือ

1. การสนับสนุนทางสังคมในฐานะเป็นความผูกพันลึกซึ้ง หมายถึง ความสัมพันธ์เชื่อมโยงที่ปรากฏขึ้นจริงของบุคคลกับบุคคลอื่น ที่อยู่ในสถานะแวดล้อมของเขา การวัดแรงสนับสนุนทางสังคมในฐานะที่เป็นความผูกพันลึกซึ้ง โดยปกติต้องพิจารณาทั้งความสนใจไปที่เครือข่ายทางสังคมหนึ่งแน่นอนลงไป การวัดเช่นนี้ก็เป็นการระบุถึงสายสัมพันธ์ที่บุคคลมีต่อครอบครัว เพื่อนสนิท และกลุ่มเพื่อน สายสัมพันธ์หรือความผูกพันเหล่านี้จะเป็นตัวชี้วัดถึงทรัพยากรทางสังคมที่มีศักยภาพ เป็นแรงสนับสนุนทางสังคมในยามที่บุคคลอยู่ในภาวะวิกฤติ ความผูกพันทางสังคมเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงกับความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และยังมีนัยยะแสดงให้เห็นถึงภาวะที่เป็นความแตกแยกและความโดดเดี่ยวทางสังคม ในบุคคลรายที่ขาดความผูกพันทางสังคม

2. การสนับสนุนทางสังคมในฐานะเป็นการรับรู้ เป็นการมองการสนับสนุนในแง่มุมมองของ "การประเมิน" บุคคลหนึ่งว่ามีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับผู้อื่นอย่างไร การวัดแรงสนับสนุนทางสังคมในแง่มุมมองของการรับรู้ เป็นตระหนักว่า สายใยสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อมไม่จำเป็นต้องนำไปสู่การสนับสนุนทางสังคมเสมอไป สายใยสัมพันธ์ แม้มีศักยภาพสูงที่จะทำหน้าที่ให้ความสนับสนุนทางสังคมได้ แต่หากมิได้อู่ในการรับรู้ของบุคคลที่เกี่ยวข้องว่ามีความเหมาะสม

เพียงพอ สายใยสัมพันธ์ดังกล่าวก็ไม่ได้ทำหน้าที่เป็นแรงสนับสนุนทางสังคม ในบางกรณีความพยายามที่จะจัดการสนับสนุนทางสังคมเป็นไปอย่างไม่เหมาะสม ผิดจังหวะ หรือเป็นการทำให้สถานการณ์นั้นเลวร้ายไปกว่าเดิม การวัดแรงสนับสนุนทางสังคมในมิติของการรับรู้จึงมุ่งประเด็นไปที่ การประเมินสภาวะแวดล้อมทางสังคมของบุคคล และความมั่นใจว่าหากบุคคลอยู่ในสภาพที่กำลังต้องการแรงสนับสนุน เขาจะได้รับการสนับสนุนที่เหมาะสม เพียงพอและอยู่ในการรับรู้ว่าเป็นประโยชน์

3. การสนับสนุนทางสังคมในฐานะเป็นกิจกรรม หมายถึง การมองการสนับสนุนทางสังคมในรูปของพฤติกรรม การกระทำของบุคคลอื่น ที่แสดงให้เห็นการให้ความช่วยเหลือหรือการสนับสนุนเกื้อกูล พฤติกรรมการกระทำดังกล่าวกินความกว้างตั้งแต่ การฟัง การแสดงความห่วงใย การให้ยืมเงิน การเป็นธุระช่วยจัดการงาน การให้คำแนะนำ การชี้แนะแนวทางและการแสดงความรักเข้าใจ การวัดแรงสนับสนุนในมิติของการกระทำ เป็นการเน้นในสิ่งที่คนได้กระทำเมื่อเขาให้การสนับสนุนทางสังคม กล่าวอีกอย่างหนึ่ง คือ การสนับสนุนในฐานะเป็นกิจกรรมก็คือ การประเมินพฤติกรรมด้านการสนับสนุนทางสังคม การวัดในมิตินี้ ส่วนใหญ่เป็นการให้บุคคลรายงานเรื่องราวของตนเอง (self-report) เกี่ยวกับประสบการณ์ที่ได้ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นไปแล้ว มากกว่าเป็นการสังเกตจากสถานการณ์จริง

จากแนวคิดต่างๆ เกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคมที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงสรุปลักษณะของการสนับสนุนทางสังคมเพื่อใช้เป็นตัวแปรในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

1. แหล่งของการสนับสนุนจากครอบครัว
  - 1.1 การสนับสนุนจากครอบครัว
  - 1.2 การสนับสนุนจากสังคม อันได้แก่ ผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน และ ประชาชน
2. ชนิดของการสนับสนุนทางสังคม ประกอบด้วย
  - 2.1 การสนับสนุนทางด้านอารมณ์ ได้แก่ ความรัก ความนับถือ ฯลฯ
  - 2.2 การสนับสนุนทางสติปัญญา ได้แก่ ข้อมูล ข่าวสาร

ผู้วิจัยจึงทำแนวคิดดังกล่าวมากำหนดตัวแปรเพื่อใช้วัดการสนับสนุนทางสังคมที่เข้าหน้าที่ตำรวจจะได้รับ ดังนี้

1. การสนับสนุนจากครอบครัว ในด้านความรัก ความอบอุ่น การได้รับกำลังใจ การสนับสนุนในการทำงาน ฯลฯ

2. การสนับสนุนจากที่ทำงาน แบ่งเป็น

- 2.1 การสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา ได้แก่ การได้รับความไว้วางใจ ได้รับเกียรติ ได้รับข้อมูลข่าวสาร
- 2.2 การสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงาน ได้แก่ การยอมรับเป็นพวก ได้รับความเข้าใจ ได้รับข้อมูลข่าวสาร
- 2.3 การสนับสนุนจากประชาชน ได้แก่ การให้ข้อมูลข่าวสาร กำลังใจ ความร่วมมือ

โดยการวัดการสนับสนุนทางสังคม จะใช้วิธีการให้กลุ่มตัวอย่างประเมินว่าตนเองได้ รับการสนับสนุนหรือมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆ อย่างไร

2.5 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มนตรี อนันต์กรักษ์ (2517) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติแบบควบคุมจากภายในภายนอกคน ทัศนคติทางวิทยาศาสตร์และความเชื่อ โชคลางในกลุ่มผู้มีอาชีพครูในจังหวัดชลบุรี พบว่า การเชื่ออำนาจในคนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับลักษณะที่พึงปรารถนาต่าง ๆ ของสังคมไทย เช่น ความเป็นผู้นำ ความเกรงใจ ทัศนคติแบบวิทยาศาสตร์ และความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมที่ตนเองเข้าไปเกี่ยวข้อง

ธีรวิทย์ วัฒนพงศ์ (2524) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำของผู้บังคับบัญชาในกระทรวงศึกษาธิการ พบว่ามีความสัมพันธ์กับระดับขวัญและความพึงพอใจในการทำงานของผู้ใต้บังคับบัญชาในทางบวก ผู้ใต้บังคับบัญชาในหน่วยงานที่ผู้บังคับบัญชามีพฤติกรรมผู้นำสูง จะมีระดับขวัญกำลังใจและความพึงพอใจในการทำงานสูง ปฏิบัติงานได้มีประสิทธิภาพมากกว่า

รัตนา ประเสริฐสม (2526) ศึกษาการเชื่ออำนาจในคนในเด็กนักเรียนมัธยมศึกษา พบว่า เด็กที่มีความเชื่ออำนาจในคนสูงจะมีความรู้และดูแลสุขภาพตนเองดี ขณะที่เด็กที่เชื่ออำนาจภายนอกคนหรือเชื่ออำนาจในคนต่ำ จะมีความรู้เรื่องสุขภาพน้อย และมีพฤติกรรมดูแลสุขภาพน้อยลง

เอกสารรายงานการสัมมนาของสถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน (2527) สรุปว่า ข้าราชการมีปัญหาเรื่องความเชื่ออำนาจในคน ข้าราชการส่วนหนึ่งที่มีความเชื่ออำนาจภายนอกคน ทำให้เกิดพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ไม่พึงปรารถนา เช่น การสร้างกลุ่ม การแบ่งพรรคแบ่งฝ่าย ใช้ระบบเส้นสาย หาผลประโยชน์ที่ได้มาอย่างง่าย ๆ หรืออย่างผิด ๆ

จินตนา บิลมาศ (2529) ศึกษาคุณลักษณะของข้าราชการพลเรือนของไทยจากหลายกระทรวง พบว่า ลักษณะทางจิตหลายลักษณะ รวมทั้งการเชื่ออำนาจในตนและการมุ่งอนาคตสูงมีผลต่อพฤติกรรมการทำงานของข้าราชการในทางบวก

ศักดิ์ชัย นิรัญทวี (2532) ศึกษาพฤติกรรมการทำงานของครูในกรุงเทพมหานคร พบว่า ครูที่มีความเชื่ออำนาจในตนสูงจะมีพฤติกรรมการทำงานสูงกว่าครูที่มีความเชื่ออำนาจในตนต่ำ และเมื่อพิจารณาพร้อมกับจิตลักษณะอื่น คือ ความรู้สึกเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคมและความภาคภูมิใจในตนเอง พบว่า ถ้าครูมีความเชื่ออำนาจในตนสูง ในขณะที่มีจิตลักษณะอื่นต่ำ ก็ยังเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมการสอนและการอบรมจริยธรรมสูงกว่าครูลักษณะอื่น แต่ถ้าครูมีความเชื่ออำนาจในตนต่ำ ในขณะที่มีจิตลักษณะอื่นสูง จะมีพฤติกรรมทั้งสองด้านต่ำ

พงศธร เกรียงครุณานต์, ร.ศ.ท. (2537) ศึกษาการเห็นแบบอย่างกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวนในสถานีตำรวจภูธร อำเภอเมืองขอนแก่น ซึ่งเป็นการวัดระดับการเห็นแบบอย่างการปฏิบัติตามอุดมคติตำรวจ พบว่า ตำรวจเห็นแบบอย่างและปฏิบัติตามอุดมคติตำรวจในเกณฑ์ดี และพบว่า ระดับการศึกษาและอายุของตำรวจมีความสัมพันธ์กับการเห็นและปฏิบัติตามแบบอย่าง

สมพร กฤษณพิพัฒน์, พ.ศ.ศ. (2541) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการรักษาวินัยของข้าราชการตำรวจในสังกัดกองบังคับการสายตรวจและปฏิบัติการพิเศษ พบว่า การสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อนร่วมงาน และจากครอบครัวมีอิทธิพลทางบวก ต่อการมีพฤติกรรมการรักษาวินัยของข้าราชการตำรวจ

2.6 สรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

จากแนวคิดทฤษฎีที่กล่าวมาทั้งหมด ผู้วิจัยจึงนำมากำหนดตัวแปรและกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. ตัวแปรปัญหา กำหนดให้พฤติกรรมปฏิบัติตามอุดมคติตำรวจเป็นตัวแปรปัญหา
2. ตัวแปรอิสระ กำหนดให้ลักษณะทางจิตและการสนับสนุนทางสังคมเป็นตัวแปรอิสระ ดังนี้

2.1 จิตลักษณะ 3 ลักษณะ ได้แก่

- การเชื่ออำนาจในตนเอง
- การควบคุมตนเอง
- การมุ่งอนาคต

2.2 การสนับสนุนทางสังคมจาก

- ครอบครัว
- เพื่อนร่วมงาน
- ผู้บังคับบัญชา
- ประชาชน

3. ตัวแปรตาม กำหนดให้พฤติกรรมการปฏิบัติตามอุดมคติตำรวจเป็นตัวแปรตาม

4. ตัวแปรแบ่งกลุ่ม กำหนดให้ อายุ อายุราชการ สถานภาพสมรส ตำแหน่ง ระดับ

เสริมธุรกิจ และแหล่งการศึกษาเป็นตัวแปรแบ่งกลุ่ม

สรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยปรากฏในแผนภูมิที่ 2.1

แผนภูมิที่ 2.1
กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

